

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סחיטת פירות, ומשקים שיצאו מעצמם

(קמ"ג ב') **משנה:** אין סוחטין את הפירות (בשבת) להוציא מהן משקין (שהוא איסור מפרק, תולדת דישה).

ואם יצאו מעצמן - אסורין (בשתייה, גזירה שמא יסחוט לכתחילה). רבי יהודה אומר: אם (היו הפירות מכונסים) לאוכלין (לאכילה) - היוצא מהן מותר (דלא ניחא ליה במה שזבו, ולא שייך לגזור בהם שמא יסחוט). ואם למשקין (מכונסים) - היוצא מהן אסור (דניחא לו במה שיוצא מהם, ונתקיימה מחשבתו, וגוזרים שמא יסחוט).

אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל: מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים. ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות (שאם מכונסים לאכילה, ויצאו מעצמם, מותרים).

אלא במאי פליגי? אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא בתותים ורימונים פליגי.

דתניא: זיתים שמשך מהן שמן, וענבים שמשך מהן יין (שנמשכו וזבו היין והשמן מאליהם בשבת), והכניסן בין לאוכל בין למשקין - היוצא מהן אסור (דין זה מוסכם על כולם). תותים שמשך מהן מים, ורימונים שמשך מהן יין, והכניסן לאוכלין - היוצא מהן מותר. למשקין ולסתם - היוצא מהן אסור. דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: בין (הכניסו) לאוכלין בין למשקין - היוצא מהן אסור.

(קמ"ד א') (ומברר) רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות (לפי דעת שמואל) מנלן?

דתניא: סוחטין בפגעין ובפרישין ובעוזרדין (שאינן דרכם בכך, ואין כאן משום דש). אבל לא ברימונים (שדרכם בכך). של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברימונים.

(קמ"ד ב') (ומקשה) וממאי דרבנן היא, דלמא רבי יהודה היא!

(ומתרץ) ותיהוי נמי רבי יהודה, אימר דשמעת ליה לרבי יהודה (שמותרים המשקים, רק כאשר) יצאו מעצמן. סוחטין לכתחילה מי שמעת ליה?! אלא מאי אית לך למימר, כיוון דלאו בני סחיטה נינהו, אפילו לכתחילה. אפילו תימא רבנן, כיוון דלאו בני סחיטה נינהו אפילו לכתחילה. שמע מינה רבנן היא, שמע מינה.

(קמ"ג ב') (המשך משנה): חלות דבש שריסקן מערב שבת, ויצאו מעצמן - אסורין. ר' אלעזר מתיר (מאחר שמוסקים, הדבש זב מאליו מתוך השעוה, ואין דרך לסוחטו, הלכך ר' אלעזר מתיר. וחכמים אוסרים גזירה אטו שאינם מרוסקים, דילמא מוסק להו).

(קמ"ה ב') כי אתא רב הושעיא מנהרדעא, אתא ואייתי **מתניתא** בידיה: זיתים וענבים שריסקן מערב שבת, ויצאו (המשקים) מעצמן - אסורין. ור' אלעזר ורבי שמעון מתירין.

(ומקשה) גברא יתירא אתא לאשמעינן?! (ומתרץ) טובא קמ"ל, דאי ממתניתין הוה אמינא התם (לעניין חלות דבש שריסקו) הוא (שמתיר רבי אלעזר) דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא, אבל הכא (בזיתים וענבים שריסקם) דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה אימא לא, קמ"ל.

1. דאיכא דבעו להו למשקין, הלכך משוו להו רבנן כזיתים וענבים. ורבי יהודה פליג עלייהו, אבל שאר פירות, ליכא דבעי להו למשקין, הלכך מודו רבנן בהם. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

סחיטת פירות אסורה משום מפרק שהוא תולדה של דש: וצ"ב מדוע אינה תולדה של בורר, שהרי כשסוחט, מפרק ובורר התוכן מהחוץ.² וביאר רבנו חננאל שגוש אחד המחובר (שמפרקו לשניים), אין בו משום בורר.³ ובורר הוא רק כשבורר פסולת מתוך תערובת.

פירות שזבו מהם משקין בשבת: פסקו רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, כשמואל, שמודה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים שאפילו מכונסים לאכילה, אסור לשתות היוצא מהם. ובתותים ורימונים פליגי. והלכה כרבי יהודה, שאם הכניסן לאוכלים, היוצא מהם מותר. וכן פסק השו"ע.⁴

סחיטת שאר פירות לצורך משקים: ביאר ריטב"א שברימונים כיוון דאיכא דסחיט להו, מהניא מחשבתו דאחשבינהו לשוייה משקה. אבל בפגעים ובפרישים, בטלה דעתו ומחשבתו, ואין לה דין סחיטה כלל, אלא כמפריד אוכלים בעלמא, ואוכלא דאיפרת הוא.⁵ ועוד ביאר, שכיוון שאין דרך שום אדם לסוחטן, כמזיק ומפסיד הוא חשוב.⁶ וכן דעת רוב ככל הראשונים, שמותר לסוחטם אף לצורך משקה לכתחילה. ודעת רבינו פרץ, שהותר רק אם כוונתו למתק הפרי, ולא לשם משקה.⁷ והשו"ע⁸ פסק כרוב הראשונים.

סחיטת לימונים: כתב הרא"ש, וששאלת על סחיטת לימוניש, נראה שהם בכלל שאר פירות שמותר לסחטן. שאין דרך כלל לסחוט לימוניש לצורך משקה, אלא לצורך אוכל, ומותר לסחטן בשבת.⁹ וכן פסק השו"ע.¹⁰

- ובאופן יותר כללי, מדוע בכל דש אינו עובר על איסור בורר.
- ולשונו (הודפס בפירושו ע"ד א'): "הדש הוא המפרק הפסולת המחוברת באוכל... נמצא זורה, והבורר, והמרקד, כולן מעבירין פסולת המעורבת באוכל, ואינה מחוברת. כגון קליפה שצריכה פירוק, או כגון עפרורית שצריך ניפוץ, אלא מעורבת בלבד" (וראה דיון בשו"ת הר צבי, או"ח א', בסופו, ט"ל הרים, בגדרי מלאכת דש).
- או"ח שכא. מקורות - רי"ף (ס א בדפיו). רא"ש (ס' ב). רמב"ם (הל' שבת כא, טו).
- ולא הוי דומיא דדש אלא אם כן מוציא משקה מתוך אוכל ("יראים". וכטעם זה כתבו רשב"א, מאירי, ועוד).
- וכטעם זה כתב בתוספות רי"ד שהיות שאין דרך לסוחטן, הסוחט הוי משונה, וכמו שהתירו למלול בשינוי.
- ובדעת רש"י ותוספות יש לדון אם מסכימים לרוב הראשונים, או שסוברים שדוקא אם סחטן סתמא, ונוכל לומר שכוונתו למתק הפרי ולא לשם משקה, מותר. ראה רשב"א וריטב"א (שכתבו בדעת רש"י לאסור). וראה ספר ההשלמה (שבת קמ"ד א', שכתב שדעת רש"י כמתירים). וראה ב"י וביאור הגר"א (או"ח שכא, הסוברים שגם רש"י ותוספות לתירוצא דרב פפא מודים שמותר).
- או"ח שכא. וראה ביה"ל (ד"ה מותר לסחטן). וכתב הב"י שמדברי הרא"ש (ראה להלן לגבי סחיטת לימון) משמע שאם דרך לסחוט פרי לצורך משקה, אסור כמו תותים ורימונים. ולא עוד, אלא אפילו אם רובא דעלמא אין נוהגין לסחוט אותו פרי למימיו, אם נודע לנו שבשום מקום סוחטין אותו למימיו, אסור לסוחטו (אם היו סוחטים אילו היו להם פירות כאלו). אבל אם נהגו לסוחטו לרפואה לבדו, אין לחוש. עיי"ש. וכן פסק הרמ"א. אלא שכתב, שבמקום שנהגו לסחוט איזה פירות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג, דינו כתותים ורימונים. ומשמע מדבריו, דבשאר מקומות שרי. וראה מג"א (ס"ק א) וביה"ל (ד"ה ובמקום). מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, יב). רי"ף (ס א בדפיו, וכפי שהבינוהו רמב"ן ורשב"א). רמב"ן (קמ"ד ב', ד"ה תרדיון). יראים (ס' רעד). רבינו יונה (הו"ד ברשב"א). רשב"א (קמ"ד ב', ד"ה הכא). רא"ש (ס' ב). סמ"ג (לאוין סה). סמ"ק (מצוה רפב). רבינו פרץ (הגהות סמ"ק, רפב, הגהה י). וראה רבינו ירוחם (נתיב יב, ח"ח).
- והב"י תמה שבמצרים נוהגים לסחוט לימוני"ש לתוך מים שנתנו בהם סוכר לשתות לתענוג, ואין נמנעין מפני כך לסחטן בשבת לתוך אותם מים, ולא ראינו מי שמיחה בידם, ולא ראינו מי שפקפק בדבר. וכתב: ואפשר דלא מיתסר אלא כששותין מי סחיטת הפרי בלא תערובת משקה אחר. אי נמי דלא מיתסר אלא כשסוחטין מימיו לבד ואחר כך מערבין אותם; אבל אם המנהג לסחוט מימיו לתוך משקה אחר, שרי.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"ש
ז' אב תש"פ
מסכת: שבת | פרק: כ"ב | דף: קמ"ד

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זיתים וענבים שריסקו מערב שבת, ויצאו משקין מעצמן: פסקו כל הראשונים שהמשקים מותרים, כרבי אלעזר ורבי שמעון. וכן פסק השו"ע¹¹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכ)

- א. זיתים וענבים, אסור לסחטן (עין לעיל סי' רנ"ב ס"ה); ואם יצאו מעצמן, אסורים אפלו לא היו עומדים אלא לאכילה. ותותים ורמונים, אסור לסחטן; ואם יצאו מעצמן, אם עומדים לאכילה, מתיר; ואם עומדים למשקים, אסור. ושאר כל הפרות, מתיר לסחטן.
- הגה:** ובמקום שנהגו לסחט איזה פרות לשמות מימיו מחמת צמא או תענוג, דינו כתותים ורמונים; אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לבד, אין לחוש (בית יוסף). וכל זה דוקא לסחט אסור, אבל מתיר למצץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן וכל שכן בשאר דברים (בית יוסף בשם ש"ל). ויש אוסרין למצץ בפה מענבים וכיוצא בהם (הגה"מ פכ"א).
- ב. זיתים וענבים שנתרסקו מערב שבת, משקים היוצאים מהם מתירין...
- ו. מתיר לסחט לימוני"ש.

10. או"ח שכו. והמשנ"ב (ס"ק כב) דן בדבר, וכתב דצ"ע גדול בזמן הזה, אם מותר לסחטן בשבת לתוך משקה, דאפשר דדמי לתותים ורמונים כיון דדרך לסחטן בכלים בפני עצמם. ועל כן צריך לזהר שיסחוט מקודם על הסוכר בפני עצמו, דהוי כמשקה הבא לאוכל. וכן לסחטו לתבשיל ועל גבי האוכל, פשיטא דשרי. מקורות - רא"ש (שו"ת, כלל כב, סי' ב).

11. או"ח שכב. לשון השו"ע, 'זיתים וענבים שנתרסקו מערב שבת, משקים היוצאים מהם מותרין'. וכתב ביה"ל (ד,ה שנתרסקו), בטור כתב 'שנתרסקו יפה', וכונתו דבעינן שיהיה נדוך היטב, וכמו שכתב בעצמו לעיל (רנ"ה). והמחבר בכונה השמיט תיבת יפה, דאזיל לשיטתו שם דסבירא ליה דאפילו במחוסר דיכה מותר המשקין היוצאין, וכמו שכתב הגר"א והמאמר"ר שם. וכו'. ולענין דינא כבר כתבנו לעיל בביה"ל בשם האליה רבה, דאין להתיר בריסק לבד כל זמן שמחוסר דיכה, וכשיטת הטור וסה"ת (ועיין עוד לעיל, י"ט א', בסוגיית טעינת קורת בית הבד בערב שבת). מקורות - בה"ג משמיה דרב צמח בר פלטוי (הו"ד ברי"ף). רי"ף (סא א בדפיו). רא"ש (סי' ה). רמב"ם (הל' שבת כא, טז).